

शालेय पोषण आहार योजनेस पूरक आहार म्हणून
दूध भुकटी वाटप योजना प्रायोगिक तत्वावर
राबविण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: शापोआ-२०१८/प्र.क्र.१५५/एस.डी.-३
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक: २३ ऑगस्ट, २०१८

संदर्भ :- कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग, शासन निर्णय क्र.
लवेसू२०१८/ प्र.क्र. ८/पदुम-८, दि. २० जुलै, २०१८

प्रस्तावना :-

राज्यात सध्यास्थितीत निर्माण झालेल्या अतिरिक्त दूध व दूध भुकटीच्या संदर्भात शासन स्तरावरून करण्यात येणाऱ्या उपाययोजनाबाबत दि. १० जुलै, २०१८ रोजी शासनाच्या वतीने विधानसभेत निवेदन करण्यात आले होते. सदर निवेदनामध्ये राज्यात विविध विभागामार्फत सुरु असलेल्या पोषण आहार योजनेमध्ये दूध अथवा दूध भुकटीचा समावेश करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला असल्याचे नमूद केले होते. सदर निर्णयाची अंमलबजावणीसाठी मा. मंत्री (शालेय शिक्षण) यांच्या अध्यक्षतेखाली दि. १२ जुलै, २०१८ रोजी बैठक आयोजित करण्यात आली होती. सदर बैठकीत कर्नाटक राज्यातील "क्षीर भाग्य योजने" चा अभ्यास करून शालेय पोषण आहार योजनेतील लाभार्थ्यांना शालेय पोषण आहार योजनेस पूरक योजना म्हणून दूध भुकटी वाटप योजना राबविण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे.

शालेय विद्यार्थ्यांना दूध भुकटी वाटप करण्याच्या योजनेबाबतचा प्रस्ताव दि. १९ जुलै, २०१८ रोजीच्या मंत्रीमंडळ बैठकीत सादर करण्यात आला होता. सदर प्रस्तावास मंत्रीमंडळाने मान्यता दिली आहे. कृषि व पदुम विभागाच्या संदर्भाधीन दि. २० जुलै, २०१८ च्या शासन निर्णयामध्ये पोषण आहार योजनेमध्ये दूध / दूध भुकटीचा समावेश करण्यासाठी संबंधित प्रशासकीय विभागांनी स्वतंत्र शासन निर्णय निर्गमित करावेत, असे नमूद केले आहे. सदर बाब विचारात घेता, मंत्रीमंडळाने दिलेल्या मान्यतेनुसार शालेय पोषण आहारास पूरक योजना म्हणून राज्यात दूध भुकटी वाटप योजना प्रायोगिक तत्वावर राबविण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

१) राज्यातील शालेय पोषण आहार योजनेंतर्गत पात्र असलेल्या इयत्ता १ ली ते इयत्ता ८ वी च्या विद्यार्थ्यांना दूध भुकटी (Skim Milk Powder) पासून तयार केलेले दूध देण्यासाठी एका विद्यार्थ्यासाठी ०१ महिन्याच्या कालावधीसाठी २०० ग्रॅम दूध भुकटीचे १ पाकीट असे ३ महिन्यासाठी एकूण ६०० ग्रॅमची ३ पाकीटे विद्यार्थ्यांस घरी देण्यात येतील. सदर दूध भुकटीमधून पालकांनी त्यांच्या पाल्यांना दूध भुकटीपासून घरी दूध तयार करून देणे अपेक्षित आहे.

२) सदर दूध भुकटीचे विद्यार्थ्यांना वाटप एकाच दिवशी करण्यासाठी संबंधित शाळेने “दूध भुकटी वाटप दिवस” जाहीर करून शाळा व्यवस्थापन समितीच्या सदस्यांच्या उपस्थितीत संबंधित विद्यार्थ्यांना दूध भुकटीची तीन पाकीटे देण्यात यावीत.

३) राज्यातील विद्यार्थ्यांच्या पालकांना दूध भुकटीपासून दूध कसे तयार करावयाचे याबाबत सविस्तर सूचना दूध भुकटी वाटप दिवशी देण्यात याव्यात.

४) सदर योजना केवळ ३ महिन्यासाठी प्रायोगिक तत्वावर राबविण्यात येईल. योजनेंतर्गत पुरविण्यात येणारी दूध भुकटी महाराष्ट्र राज्यात उत्पादित झालेली असावी.

५) सदर पूरक योजना प्रायोगिक तत्वावर राबविण्यासाठी खालीलप्रमाणे अंमलबजावणी समिती गठित करण्यात येत आहे :-

- १) अपर मुख्य सचिव, शालेय शिक्षण विभाग..... अध्यक्ष
- २) अपर मुख्य सचिव, वित्त विभाग.....सदस्य
- ३) अपर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग .....सदस्य
- ४) प्रधान सचिव, उद्योग विभाग.....सदस्य
- ५) सचिव, पशु संवर्धन व दुग्ध व्यवसाय विभाग.....सदस्य
- ६) आयुक्त, अन्न व औषध प्रशासन .....सदस्य
- ७) आयुक्त, दुग्ध व्यवसाय विकास.....सदस्य
- ८) आयुक्त, शिक्षण.....सदस्य
- ९) शिक्षण संचालक (प्राथ.) .....सदस्य सचिव

६) शिक्षण संचालक (प्राथ.), महाराष्ट्र राज्य, पुणे हे सदर योजनेचे राज्य समन्वय अधिकारी म्हणून काम पाहतील. प्रस्तुत योजनेच्या अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने आवश्यक ती कार्यवाही त्यांनी करावी.

७) सदर योजनेसाठी लागणारा निधी सन २०१८-१९ या आर्थिक वर्षासाठी शालेय पोषण आहार योजनेतर्गत राज्य हिस्सापोटी अर्थसंकल्पित असलेल्या खालील लेखाशिर्षामधून खर्च करण्यात यावा.

मुंबई महानगरपालिका क्षेत्रा व्यतिरिक्त,
इतर क्षेत्रात शालेय पोषण आहार कार्यक्रम (केंद्र पुरस्कृत योजना)
(राज्य हिस्सा) (२२०२ ३८१५)

८) सदरचे आदेश नियोजन विभागाच्या अनौ.संदर्भ क्र. १७४/१४७१, दि.२३/०८/२०१८ व वित्त विभागाच्या अनौ.संदर्भ क्र. विवि/शिकाना/३३०, दि.१७/०७/२०१८ आणि पशुसंवर्धन व दुग्धव्यवसाय विकास विभागाच्या अनौ.संदर्भ क्र.०१, दि.१७/०७/२०१८ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

९) सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१८०८२३१५५५११२६२१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(डॉ. सुवर्णा खरात)
सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मुंबई
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा. मंत्री, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, यांचे विशेष कार्य अधिकारी, मंत्रालय, मुंबई
४. सर्व मा. मंत्री/ मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
५. मा. विरोधी पक्षनेता, विधानसभा/विधानपरिषद, विधानमंडळ, मुंबई
६. सर्व मा. संसद सदस्य/ विधानसभा सदस्य/विधानपरिषद सदस्य

७. मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
८. अपर मुख्य सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
९. अपर मुख्य सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१०. अपर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
११. प्रधान सचिव, उद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१२. सचिव, पशु संवर्धन व दुग्ध व्यवसाय विभाग मंत्रालय, मुंबई
१३. आयुक्त, दुग्ध व्यवसाय विकास, मुंबई
१४. आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१५. शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
१६. जिल्हा कोषागार अधिकारी, पुणे
१७. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर.
१८. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद.
१९. शिक्षणाधिकारी (प्राथ.), जिल्हा परिषद (सर्व)
२०. शिक्षणाधिकारी, बृहन्मुंबई महानगरपालिका, मुंबई
२१. वित्त विभाग (व्यय-५), मंत्रालय, मुंबई
२२. शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग (अर्थसंकल्प), मंत्रालय, मुंबई
२३. निवड नस्ती - एस.डी.३